

VLADIMÍR HOLAN

Toszkána

(RÉSZLET – A MŰ BEFEJEZÉSE)

De Gordanát tovább kereste, Pisában is,
ahol *mare vidit et fugit...*

Másnap, visszaúton Csehországba
megállott Mozartsburgban,
ahol is a lángész nem létező sírja
kérdez rá egy nem létező valakinél egy nem létezőre...
valahogy úgy, ahogy az élet tőlünk kérdi, mi az élet –
s történik mindez pont abban a pillanatban,
amikor azt kérdezzük magunktól: élünk vajon...
Aztán leszállt az éj...

S a vándor épp azon az éjszakán mélyen aludt...
Mit köze volt neki akkor Veneziához
és a *Rapit omnia finishez* –
mi Siena
Tutto passájához –
Róma *Plaudite, amici!*-jéhez –
mit számított neki
Faust gyűrűsujja és Heléna gyűrűje –
s mit számított Európa,
ahol szentek csontjaival triktrakoznak!...
Álmában minden egyszerű volt:
a lányt *Oriolus oriolus*nak hívták,
ahogy a sárgarigót Mária máriának...

S azt sem mosolyogták meg,
mikor egy szerencsétlen, félelmében,
tragédiának mondta a saját boldogságát...
S meg sem kellett kérdezni: öregebbek vagyunk-e

egy betegséggel, ha tudjuk a betegség nevét...
 S nem kellett suttogva beszélni arról, hogy a földön
 az első nem földi valami a koporsóra hulló göröngy...
 Tudni az igazságot annyi... A kezdetet s a kezdet végét sem tudjuk
 egymástól megkülönböztetni. A gyermekekre, az örültekre,
 a költőkre s a részégekre valóban csak az Isten vigyáz...

Ne hidd, hogy a sors dörömböl... Ne higgy a kalapácsoknak!
 Ahhoz, hogy valóban létezz, semmi sem csendesebb a létnél. –
 Aztán végül csak a szálloda recepciósnőjének
 költésére ébredt, délelőtt tizenegykor,
 valaki telefonon kereste...
 De mire a hallba leért,
 az interurbán vonal megszakadt...
 Délután kiment a városba csavarogni.
 Fulladt hőség volt, igaz, csak olyan műkedvelő,
 de a felhők valahol lent,
 a kiszáradt folyónál is alacsonyabban
 szálltak... *Quoi de neuf?*...
 Igaz, hogy az idővel már csak a szorongás szegül szembe...?
 Quid plura?... Igaz, hogy az idővel már csak a
 szorongás szegül szembe...

A Viola pomposánál, a téren
 meg akarta nézni, hány óra,
 de a torony helyén csak egy félig kész ház állt,
 előtte nyíratlan pázsit, a pázsitot
 alig elkezdett kerítés nézte lenézőn, pedig
 villogó fogsorát még csak ezután teszik majd helyére...
 Aztán gyerekzsivajt hallott...
 A gyerekeket mindig szerette, mert titkukat
 nem szárnyalja túl a felnőttek titka... Az ember hú a titkához...
 Amikor meghallotta a gyerekzsivajt,
 a játszótér felé indult... S abban a pillanatban meglátta ŐT,
 a nőt s képében a halált...*
 Először taszította látása... De csak a távolság
 csapódott így vissza a szembe jövő közelségétől...

---

* Az eredetiben a „halál” nincs megnevezve, csak utalásokból (főleg a múlt idejű igék nőneméből) következtethetünk rá. (A cseh nyelvben ugyanis, mint minden szláv nyelvben, a „smrt” – halál – főnév nőnemű.) A magyar fordításban a cseh nyelvtani nemekből következő kétértelműség megvalósíthatatlan, ezért került sor a fenti szituáció körülírására s részben konkretizálására.

Csak a hó alatti levegő lehet frissebb,
fiatalabb az Ő bőrénél...
Szinte hajlandó lett volna elhinni:
már a kezének látása befogja (lefogja?) szemét...
S amikor az köszöntésére, sértőn, csak két ujját nyújtotta felé,
az jutott eszébe: hogyan teszi vajon helyére
az éppen olvasott könyvet?
„Megyünk!“, mondta a nő (a halál?).
– El akarnék még búcsúzni..., felelte a vándor.
„Meddig tartana az a búcsú?“
– Csak amíg egyet lépek –, akarta mondani a vándor...

(Toskána, 1956–1963)

Sorok 1

Itt maradni még egy percig,
elodázni a halált,
de nem lehet, mert a halál
előbb van, mint az élet.
De néha szándékosan elváltoztatja hangját.
A szerelmet ócsárolja.

(Na sotnách – A gyötrelmek padján, 1967)

Várjuk, hogy valaki...

Nem a szél döntött úgy, hogy a gyümölcsnek s lombnak le kell hullnia.
A mi ittlétünk azonban éppoly talányos.
Úgy álunk itt a szerelem veszélyében,
ahogy a gyilkos könnyében is nehezen látható meg
a seb, amit ő ejtett magán –
várjuk, hogy valaki a tél beállta előtt leszedi az almát
s szalmába rakja.
Szalmába, amit a Kisjézus ágyából húztak.

(Na sotnách – A gyötrelmek padján, 1967)

Jaj neked, lélek!

Te még valóban maradni akarsz?,
s pont azokban a pillatokban,
amikor a közbenjárás már mit sem segít,
s mindened, amid van s még lehet
már a kutyának vetve is
érintetlen marad?

Te szegény lélek, a test által tönkretéve,
a látásod érdekében
meg kellett semmisítened a testet...

(Asklepiovi kohouta – Aszklépiosznak a kakast..., 1970)

Szomszédok

Szomszédaid ők, nem felebarátaid,
s ekképp, mikor felkínálkozásuknak,
tolakodó szándékaiknak kénytelen vagy
ellenállni, alakjuk és látszataik
mindig mintegy áttetszőbbek.
De véletleneikben és ellentmondásaikban
ugyanolyan zsarnokian köznépiek –
így hát jaj neked, védtelen emberkerülő!

(Asklepiovi kohouta – Aszklépiosznak a kakast..., 1970)

De spermate II

S ezt épp ön mondja nekem, még hozzá
olyan sokatmondón s abban a korban,
amikor Penelopé szeretői
azon vitatkoznak,
tulajdonképpen melyikük van felszarvazva!
Én nem vitatkozom, de legyen szó
akár a szüzességről,
a thébai remete buja mozdulata is
beszédes volt, az volt a jelentése:
ő azt mindig néma nővel csinálta...

(*Sbohem* – Búcsú, 1982)

Igitur

Magányának, hogy az megszólalhasson
ismernie kellene előbb
a hallgatás módját.
Hogy abból, ami volt
ki tudja emelni az összhangot,
az újszülött nem ítélni el
a gyökeret: a szülők szeméremtestét.
De ő pont ma
mondott le az életről,
hogy végleg azzá legyen,
amivé a megszűnés teszi...

(*Předposlední* – Az utolsó előtti, 1982)